

Shoxrux ERGASHEV,

Toshkent harbiy okrugi harbiy prokuraturasi katta tergovchisi

E-mail:Shoxruxergashev96@gmail.com

Tel: (98) 115 07 47

O'zMU Harbiy tayyorgarlik o'quv markazi sikl boshlig'i, falsafa fanlari doktori (PhD) dotsent S.Usmonov taqrizi ostida

THE NEED OF THE TIME TO PREVENT CRIME AND RELIGIOUS EXTREMISM AMONG OUR YOUTHS

Annotation

This article is dedicated to the role of the national idea in preventing the youth of our country from falling into the trap of various religious extremist groups, crimes committed among our youth and crime prevention.

Key words: Youth, criminality, religions extremism and terrorism, national ideology, continent.

НЕОБХОДИМОСТЬ ВРЕМЕНИ ДЛЯ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ПРЕСТУПНОСТИ И РЕЛИГИОЗНОГО ЭКСТРЕМИЗМА СРЕДИ НАШЕЙ МОЛОДЕЖИ

Аннотация

Данная статья посвящена роли национальной идеи в предотвращении попадания молодежи нашей страны в ловушку различных религиозных экстремистских группировок, преступлениям, совершаемым среди нашей молодежи, и профилактике преступности.

Ключевые слова: Молодежь, преступность, религиозные экстремизм и терроризм, национальная идеология, континент.

YOSHLARIMIZ ORASIDA JINOYATCHILIK VA DINIY EKSTREMIZMNING OLDINI OLISH DAVR TALABI

Аннотatsiya

Ushbu maqolada mamlakatimiz yoshlarining turli diniy ekstremistik ruxdagi guruxlar domiga tushib qolmasliklarida milliy g'oyaning roli, yoshlarimiz orasida sodir etilayotgan jinoyatchiliklar va jinoyatchilikni oldini olishga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: Yoshlar, jinoyatchilik, diniy ekstremizm-terrorizm, milliy-g'oya, mintaqa.

Kirish. Tarixdan ma'lumki o'tgan asrning 80-yillariga kelib, yer yuzasida ikki mafkuraviy tuzumning kurashi va bu kurashning xalqaro xayotning xamma soxalariga soya tashlashi ostida o'tgan kuchli qarama qarshilik va "sovuq urush" barxam topdi. Ammo shundan keyin xam bizni qurshab turgan dunyo, ko'plar kutganidek, osoyishtaroq bo'lib qolmadi. Dunyo ilm-fanida inson huquqlarini, uning huquqiy va siyosiy madaniyati shakllanishining axlokiy, antropologik tamoyillarini ishlab chiqish, ayniqsa, yoshlarning huquqiy va siyosiy madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar muxim nazariy- metodologik axamiyatga egadir. Ayni paytda, dunyo ilmiy doiralari yoshlar huquqiy va siyosiy madaniyatining inqiroz xolati, ular ongida fundamental huquqiy va siyosiy qadriyatlarining kadsizlanishi bilan bog'liq masalalar dolzarblashib bormoqda. Shu nuqta nazardan, yoshlar huquqiy va siyosiy madaniyatining namoyon bo'lish darajalari va mezonlarini, shakllanish va rivojlanish xususiyatlarini bugungi davrga mos ravishda falsafiy jixatdan tadqiq etish ilmiy-nazariy axamiyat kasb etadi[1]. Dunyoning bipolyar tuzumining barxam topish, ijtimoiy - iqtisodiy soxalarning rivojlanishidek tushunchalarni taraqqiy ettirish bilan birga, ko'plab davlatlarning xavfsizligiga yangi ko'rinishdagi azal-azaldan mavjud bo'lgan xavf va taxdidlarni olib keldi. Shuning uchun xam bu xaqda O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoev shunday deydi: "Barchamizga ayonki, jaxonda keskin iqtisodiy raqobat, axborot xurujlari, terroristik taxdidlar tobora kuchayib bormoqda. Dunyoning turli joylarida, ayniqsa, Yaqin Sharq mintaqasi-da qonli to'qnashuv va nizolar davom etmoqda. Ming afsuski, bunday notinch keskinlik uchoqlari kamayish o'rniga kupayib bormoqda. Ana shunday tahlikali vaziyatni xisobga olgan xolda, biz yurtimizda tinchlik-osoyishtalikni mustaxkamlash, turli xavf-xatarlarga qarshi kurashish buyicha faoliyatimizni xar tomonlama kuchaytirishimiz shart. Bu - zamon talabi"[2]. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, barcha soxalar qatori uz xavfsizligi va barqarorligini ta'minlashning muxim yunalishlarini belgilab olishni asosiy vazifalar qatoriga qo'ydi.

Mamlakatning hozirgi ijtimoiy taraqqiyot sharoitida dunyoning barqarorligi va taraqqiyoti uchun xar bir fuqaro muayyan darajada javobgar bulsa, bunday javobgarlik umuminsoniy mas'uliyatni vujudga kel- tiradi va bu milliy taraqqiyot xamda xavfsizlikni ta'minlashga xissa qo'shib, moder- nizatsiyalashuv jarayonlarining ob'ektiv zaruriyatini keltirib chiqaradi. Xolbuki, xavfsizlik - uzluksiz va xad-xududsiz xolat bo'lganligi bois, hozirgi sharoitda, umumiy xavfsizlikni ta'minlash va muvozanatga erishish uchun davlatlar va xalqlarning barqarorligini ta'minlashda yangicha yondashuvlarni izlab topishni va xavfsizlikni ta'minlashning yangicha modellarini ishlab chiqishni ijtimoiy-siyosiy davrning o'zi taqozo etib, modernizatsiyalash jarayonlarining uzluksiz xodisa ekanligini kursatmoqda.

Shunday ekan, hozirgi davrda muayyan davlat, millatning mavjudligi, xavfsizligi, barqarorligi xamda istiqboli son- sanoqsiz yangi taxdidlar, xavf-xatarlar tizimini sezish, idrok etish darajasiga borib taqalmoqda. Zero, insoniyat tarixida o'ziga baxo berish, taxdidlarga nisbatan keragidan ziyod xotirjam bo'lish yoki ularni butunlay sezmaslik oqibatida tanazzulga yuz tutgan davlat va xalqlar xam bo'lib, ular tarixning ushbu sinovlaridan muvaffaqiyatli o'tgan birliklar tarkibiga assimilyatsiyalashib ketganligi ma'lum. Aksincha, ma'lum davrlar ichra muttasil taraqqiy etgan millatlar xam borki, ular umrboqiyiligining bosh omili - taxdidning xar qanday turiga o'z vaqtida javob bera olish qobiliyati, aniqroq aytganda "taxdidbardoshlik" saloxiyati va darajasi bilan uzviy bogliqdir.

Jahon taraqqiyotining hozirgi bosqichida, odatda, milliy, diniy, min- taqaviy, global, shuningdek, xususiy manfaatlar xalqaro munosabatlarning predmeti bo'lib maydonga chiqmoqda. Shu bilan birga manfaatlar tizimida xavfsizlik nufuzli o'rin tutadi. Bir qator mamlakatlarning manfaatlari jamiyatdagi xukmron qadriyatlar va mafkuraviy ko'rsatmalar bilan belgilanishi kam uchraydigan xodisa emas. Shunday davlatlar borki, ularda din bosh mavqega ega, shunga muvofiq diniy va mafkuraviy omillarning ta'siri tashqi siyosatda ancha yuqori bo'ladi. Odatda, milliy manfaatlar to'qnashuvi natijasida davlatlar o'rtasida yuz beradigan mojarolarni xal qilish usullari va yo'llarini izlab topish hozirgi xalqaro munosabatlarning asosiy vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. Jumladan, turli davlatlardagi demografik muammolar, xususan, axoli migratsiyasi, qashshoqlik va qoloqlik, fuqarolik institutlarini shakllanishidagi tafovutlar va qolaversa, eng muximi - milliy xavfsizlik, terrorizm, diniy ekstremizmga qarshi kurash masalalaridagi xamkorlik zarur bo'lmoqda.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgan ilk kunlardan boshlab o'zining ichki va tashqi siyosatini umuminsoniy qadriyatlar asosida shakllantirdi va hozirgi kunda rivojlantirib kelmoqda. O'zbekiston Respublikasi milliy xavfsizligi ichki va tashqi omillar bilan

xam bog'liqdir. Mamlakatimiz xavfsizligining ichki omili fuqarolarimiz, xususan, yoshlar bilan bog'liq jarayondir. Mamlakat xavfsizligi va barqaror integratsiyasini ta'minlash, shuningdek, yosh avlodni to'g'ri tarbiyalash xamda o'tish davrida axolining ekstremistik tashkilotlarga aldanib qolishiga yo'l quymaslik maqsadida, avvalo, xalqimizning ma'naviy-milliy qadriyatlarini asriy an'analari, urf-odatlarini, tili, dini, dunyoqarashi va tafakkuriga asoslangan milliy mafkurani shakllantirishga jiddiy e'tibor qaratildi. Davlatimizning yoshlarga berayotgan e'tibori boshqa rivojlangan mamlakatlardagiga nisbatan bir qancha yuqoriroq desak mubolag'a bo'lmaydi. Yoshlarga oid davlat siyosati, qator qabul qilingan qonunlar, dasturlar buning yorqin isbotidir. Ming afsuslar bo'lsinki, yaratilgan sharoitlarga qaramasdan yoshlarimiz tomonidan sodir etilayotgan jinoyatlar xam yo'q emas, o'ta va o'ta og'ir jinoyatlarni sodir etilayotgani, albatta, tashvishli xolatdir. Statistik ma'lumotlarga murojaat qilib mamlakatimizda bunday salbiy xolat foiz ko'rsatkichi ba'zi davlatlaridan bizda kam degan xulosa to'g'ri bulmaydi, chunki ma'lumotga jinoyatni sodir etishda qo'lga olinganlar kiritiladi, qo'lga olinmaganlar qancha degan savol odamni uylantiradi. "Dunyoda terrorizm taxdidlari, ayniqsa, so'nggi yillarda kuchayib borayotgani deydi Sh.M.Mirziyoev ularga qarshi, asosan, kuch ishlatish yo'li bilan kurashish usuli o'zini oqlamayotganidan dalolat beradi. Ekstremistik faoliyat va zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning aksariyati 30 yoshga yetmagan yoshlar tomonidan sodir etilmoqda. Bugungi dunyo yoshlari son jixatidan butun insoniyat tarixidagi eng yirik avloddir, chunki ular 2 milliard kishini tashkil etmoqda. Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga yetishi bilan bogliq"[3]. Hozirgi yoshlarning ko'pchiligi kompyuter savodxonligi bilan, sotsialistik vatanparvarlik ruxida emas, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlar uygunligida tarbiyalanayotganliklari bilan o'tmish yoshlaridan farq qiladi. Shuning uchun xam bu borada, yoshlarni milliy Vatanparvarlik ruxida tarbiyalashda milliy g'oyaning o'rni xam muxim ahamiyatga egadir. Milliy maf-kura umuminsoniy qadriyatlar va yutuqlardan kuch olgan xolda, mamlakatda tinchlik va osoyishtalikni mustaxkamlashga, vatanimizning gullab-yashnashiga, xalq farovonligiga xizmat qilishi kerak.

Yoshlarni diniy ekstremizm va fundamentalizm ruxidagi guruxlardagi faoliyatini taxlil qilar ekanmiz, bir nechta sabablarni kursatishimiz mumkin:

- oiladagi muxitning nosog'lom bo'lganligi;
- g'oyaviy va diniy bilimlarning mavjud emasligi;
- o'rta maktablardagi o'qitishga va tarbiyaga bo'lgan munosabatning sayozligi;
- "ommaviy madaniyat" ta'siri, yengil yelpi turmush tarzi;
- ma'naviy - ma'rifiy tarbiyada sustkashlikka yo'l quyilganligi;

O'zbekiston Respublikasidagi yoshlar siyosatiga asoslangan sa'yharakatlari tizimi davlat va shaxs, davlat va fuqarolik jamiyati, davlat va oila ustuvorligi hamda himoyasi, davlat va milliy xavfsizlik, davlat va manfkura, davlat va ta'lim-tarbiya, davlat va aholi salomatligi, davlat va xotin-qizlar, davlat va yoshlar kabi o'zaro aloqador ijtimoiy-siyosiy voqealarning izchil, hamnafas va bir-birini to'ldiruvchi siyosiy katgoriyalardan iboratdir.

Shu bilan birga, davlat o'z siyosatini amalga oshirar ekan, tabiiy ravishda, yoshlar qatlamini uning tayanchi va istiqbolini belgilab beruvchi asos sifatida qabul qiladi. zero, yoshlar davlatning eng muhim ijtimoiy-insoniy qadriyatlaridan hisoblanadi. Demak, yoshlar siyosati – demokratik huquqiy davlat qurish va insonlar erkini ta'minlash borasidagi har bir ustuvor yo'nalishlarda o'z kuch-quvvati, bilimi, salohiyati, idrok hamda jur'atini kuchaytirishga qaratilgan siyosatdir.

Aytish mumkinki, mustaqillik yillarida O'zbekiston qonunchiligi yoshlar manfaatlarini himoya qilishda quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda.

Birinchidan, davlatchilik asoslarini yaratish jarayonida mahalliy sharoitdan kelib chiqqan holda xususiy tajriba va amaliyotdan, milliy tarixiy qadriyatlar tizimidan foydalanish;

Ikkinchidan, jahonning jumladan, MDH mamlakatlarining ilg'or tajribalaridan, BMT va uning tashkilotlari tomonidan ishlab chiqilgan inson huquqlarini ta'minlash borasidagi huquqiy g'oyalar me'yorlaridan foydalanish. Ko'rib turganimizdek, respublikamizda yoshlarga oid davlat siyosati o'z mohiyatiga ko'ra, ham milliy va ham umuminsoniy qadriyatlarga tayanilgan holda amalga oshirib borilmoqda.

Yuqorida bildirilgan fikrlardan kelib chiqib, tegishli xulosalarni bayon qilish mumkin. Jumladan:

- umrguzaronlik qilayotgan davrimizda yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etib borayotganini hisobga olib, ommaviy axborot vositalari tomonidan intellektual boylikka intilish ko'nikmalarini yoshlarimiz xulq-atvorida va tafakkurida chuqur qaror toptirish masalalariga jiddiy e'tibor qaratilmog'i lozimdir;

- yoshlarimiz xulq-atvorida tafakkurida demokratiya qadriyatlarini, erkin shaxs ma'naviyatini shakllantirish masalalariga yetarli ahamiyat berilishi lozim;

-yoshlarimizni jahon miqyosida ro'y berayotgan xalqaro globallashuv jarayonlardan muhofaza qilish masalalariga bag'ishlangan nashrlarni ko'paytirish lozim;

-yoshlarning huquqiy madaniyatini shakllantirishda ta'lim sifatini rivojlangan davlatlarning tajribasidan kelib chiqqan holda oshirish maqsadga muvofiqdir. Zero, huquqiy ta'limning maqsadi har bir kishiga amaliy faoliyatda zarur bo'ladigan huquqiy bilimlarni belgilangan davlat standartlaridan kam bo'lmagan hajmda olish imkoniyatini berishdan iboratdir. Tarbiyaviy va o'quv ishlari shaxsning huquqiy ong darajasini inson, jamiyat, davlat manfaatlariga javob beradigan eng umumiy yuridik prinsiplar va normalarni anglab yetishga qadar oshirishga yo'naltirilishi lozim.

Huquqiy tarbiyaning o'tmishdan qolgan faqat bir tomonlama axborot berish - ma'rifatchilikka yo'naltirilganligini bartaraf etib, uni qonuniylikni mustahkamlash, fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini muhofaza qilish vazifalari bilan uzviy bog'lash zarur. Shuni nazarda tutish kerakki, yoshlarning huquqiy ongini shakllantirishda ularni huquq, qonuniylik ruhida tarbiyalash, huquqiy ma'rifat, qonunga hamda huquqqa nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiribgina qolmay, balki shaxsning ijtimoiy-huquqiy faolligida, uning huquqiy madaniyatida o'zining tugal ifodasini topadi. Yoshlarning huquqiy tarbiyasi va ta'limini takomillashtirishga ta'lim va tarbiyaning hali foydalanilmagan mexanizmlarini yaratish, ulardan samarali foydalanish, tarbiya va ta'limning yangi shakllari va vositalarini joriy etish, moddiy-texnika negizini kuchaytirish yo'li bilan erishiladi.

Bizning asosiy vazifamiz yuqorida keltirilgan kamchiliklarni bartaraf qilish ustida bor kuchimizni ayamasdan ishlatishimiz lozimligini xayotning uzi isbotlab turibdi. Hozirgi sharoitda bunday illatlar bilan shug'ullanadiganlarning umumiy soni bir donani tashkil qilsa xam ko'p, Prezidentimiz raxbarligida yaratilgan sharoitlarni to'g'ri baxolash bundan esa unumli foydalanib yurt rivoji mamlakat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi yoshlar qatlamini tarbiyalash maqsadga muvofiqdir. Yoshlar mamlakatning kelajagini belgilovchi asosiy omildir. Ayni shu mexanizmi amalga oshirishda yoshlarimiz ongida bo'shliq xosil bo'lmasligi, u xox ma'naviy, xox diniy, xox g'oyaviy bo'lishidan qat'i nazar ular qalbida milliy qadriyatlarga hurmat-extirom tuyg'usini, oilaga sodiqlik, Vatanga sadoqat, adolatparvarlik g'oyalarini yoshligidan singdirib borishimiz zarur.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2022 yil 13 fevral, 6-son, 70-modda.
2. Mirziyoev Sh.M. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir // O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 30 yilligiga bag'ishlangan bayram tadbiridagi ma'ruza. Xalq so'zi 2022 yil 8 dekabr.
3. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. - T.: O'zbekiston, 2008. B.32.